

Goddelijk en geestelijk moederschap bij Augustinus

Op 4 juni promoveerde Kitty Bouwman op haar proefschrift *Mater Sapientia, de mystagogische functie van het moederschap van God en het geestelijke moederschap bij Augustinus*. Deze studie analyseert de betekenis van moederbeelden bij Augustinus vanuit het perspectief van de studie spiritualiteit, kerkgeschiedenis en genderstudies.

Goddelijk en geestelijk moederschap zijn sleutelbegrippen in Augustinus' visie op de geloofsontwikkeling.

Kunnen wij in deze tijd spreken over een moederlijke God? Al eeuwen lang 'heeft een mannelijk godsbeeld de christelijke religieuze beleving gedomineerd. Maar kennelijk wringt daar iets,' schrijft Kitty Bouwman in haar inleiding. Augustinus gebruikt veel moederbeelden, maar het goddelijk moederschap werd de afgelopen eeuwen meestal niet met God maar met Maria vereenzelvigd en Vrouwe Wijsheid of mater Sapientia, *in wie genade en waarheid is* (Sirach 24, 24-25, Vulgaat), is zelfs in de vergetelheid geraakt.

Wanneer Paulus de christenen van Korinthe uitlegt dat zij nog niet toe zijn aan de diepere wijsheid van God vergelijkt hij hen met zuigelingen: *Melk moest ik u geven, geen vast voedsel; dat kon u nog niet verdragen*. (1.Kor. 3,2) Wanneer Augustinus het groeien in geloof wil duiden, gebruikt hij vaak beelden als het dragen in de moederschoot, het zogen van baby's

en het spenen - de overgang van melk naar vast voedsel. Zijn herinneringen aan zijn vriendin die hun zoon voedde, zijn hier wellicht van invloed. Beslissend aanwezig was ook Monnica. Uit de *Confessiones* blijkt duidelijk de voortdurende geestelijke zorg die zijn eigen moeder voor hem had zolang hij zich nog niet had laten dopen.

De inventarisatie en analyse van zulke moederbeelden leert dat er bij Augustinus twee vormen van moederschap zijn: het moederschap van God en het geestelijk moederschap dat via bemiddelaars op aarde de mensen bereikt. Aspecten van het geestelijk moederschap schrijft Augustinus toe aan zowel personen zoals Monnica, Maria de moeder van Jezus, en de

'Het proefschrift bevat een uitvoerige bronnenbehandeling en biedt parels van inzicht'

apostel Paulus, als aan onpersoonlijke gestalten zoals de kerk en de Heilige Schrift. Aspecten van het goddelijke moederschap worden zichtbaar in Christus, de personificatie Wijsheid en het hemelse Jeruzalem.

Met deze beelden beschrijft Augustinus twee heilswegen die beide uitmonden in de kerk. De ene heilsweg behoort toe aan een vroegchristelijke Wijsheidstraditie waarin moeder Wijsheid centraal staat en Jezus haar gezant is, en de andere wijst op de gevestigde traditie waarin de nadruk ligt op Maria die Gods Zoon gebaard heeft. Augustinus heeft deze twee heilswegen met elkaar verweven, maar ze zijn als afzonderlijke wegen herkenbaar in de symboliek van het voeden (goddelijk moederschap) en het dragen en baren (geestelijk moederschap). Beide verwijzen naar

Kitty Bouwman

de betrokkenheid van de heilige Geest in de gemeenschap van de kerk.

Met deze symboliek creëert Augustinus een beeld van de kerk als moeder en onderstreept hij de mystagogische functies van de kerk bij de vorming van het geloof, namelijk het koesteren, dragen, baren en voeden met genade. Met de symboliek van het moederschap benadrukt Augustinus ook de voortdurende spirituele ervaring tijdens de hele christelijke initiatie. Dit proces begint bij de kennismaking met het christelijke geloof en wordt voltooid bij de uiteindelijke inwijding in eeuwige gelukzaligheid van Gods bestaan.

Mater Sapientia, de mystagogische functie van het moederschap van God en het geestelijke moederschap bij Augustinus. Skandalon, 2015. € 39,95 Het proefschrift bevat een 'uitvoerige bronnenbehandeling en biedt parels van inzicht' aldus de begeleidende hoogleraren.

Kitty Bouwman (1957) studeerde theologie in Amsterdam en Nijmegen. Ze doceert spiritualiteitsstudies en werkt als geestelijke begeleidster. Ze is voorzitter van de redactie van *Herademing*, tijdschrift voor mystiek en spiritualiteit.

Zie ook Publicaties bij www.augustinus.nl

